

Utgave: Lørdag 19. feb.

Forsida

Kommentar

Aktuelt

Politikk

Innenriks

Dokument

Utenriks

Med andre or

Tidslinjer: Usedvanlig rikt og underholdende om bokas og skriftens historie.

Gjennom årtusener

ANMELDELSE | Geir Pollen |

BØKENES VERDEN: Henri Matisses stilleben med bøker og stearinlys fra 1890. MALERI: HENRI MATISSE/
WIKIMEDIA COMMONS

Den spanske klassiske filologen og forfatteren Irene Vallejo har skrevet en usedvanlig kunnskapsrik og underholdende bok om de 4000–5000 årene som førte verdens viktigste oppfinnelse, *skriften*, fra steintavlen og papyrusrullen til papiret og pc-skjermen.

Sakprosa
IRENE VALLEJO

Evigheten i et siv.

Irene Vallejo

Evigheten i et siv

HISTORIEN OM BOKEN

 GYLDENDAL

Historien om boken

Oversatt av Lene Stokseth

Gyldendal 2022, 460 sider

Hvis denne innledningen virker i overkant luftig, kan jeg skylde på forfatteren: Tidslinjene hun beveger seg fram og tilbake langs med den største selvfølgelighet, er ikke kortere. Gjennom årtusenene gjennomgår skrifttegnene store forandringer – fra billedskrift til abstrahert alfabet – og festes til stadig nye materialer, men kjernen i den historien Vallejo forteller, er likevel én og udelelig: Vi skriver og leser for å møte andre mennesker. Slik blir verden større.

På makroplanet handler det om hvordan den greske og den romerske kulturen – hellenismen og Romerriket – støter sammen og beriker hverandre. Samtidig spenner lange digresjoner og ekskurser broer over til vår egen tid. Den gåtefulle Heraklit – han med elven som ingen kan stige to ganger ned i – blir faren til Proust, Faulkner, Joyce – «den vanskelige litteraturen, den der leseren må anstrenge seg for å få med seg hva setningene betyr». I samme ånd smiler den sprenglærde filologen bare overbærende til alt snakket om kulturelt forfall da Dylan fikk Nobelprisen i litteratur, for hva annet er Nobelprisen av vår tids største rockepoet enn «en gest til Homers muntlighet» og «de utallige omreisende skaldene som skjuler seg bak navnet hans»? Og i Robert De Niros mesterlige «You talkin' to me»-scene fra «Taxidriver» ser hun antikkens største taler, atheneren Demosthenes, som fra naturens side var utstyrt med så mangelfullt utviklede taleorganer at han trente dem opp med å snakke til seg selv med småstein i munnen. Hvor mye innsikt slike parallellføringer gir, kan man saktens diskutere, men morsomme er de, og en tekst som er så søkklastet med sakkunnskap, trenger effektive flyteringer for ikke å synke.

«Henrykkelse er den dominerende fortellermodusen.»

«**Jeg liker å forestille** meg forfedrene våre når de for første gang smakte på begeistringen ved å gi form til tankene sine, da de oppdaget at kjærligheten, hatet, frykten, motløsheten og håpet kunne skrives,» heter det i kapittelet «Alfabetets stillferdige revolusjon». Begeistring, for ikke å si henrykkelse, er

også den dominerende fortellermodusen hos Vallejo, og kobles direkte til høytlesingsstundene i barndommen: «Som liten jente trodde jeg at bøkene var blitt skrevet til meg ... Jeg har vokst, men jeg har fremdeles et svært narsissistisk forhold til bøkene. Når en fortelling trenger inn i meg, når regnet av ordene i fortellingen gjør meg gjennomvåt, når jeg forstår den nesten smertefulle formen den forteller, når jeg er sikker – i min ensomhet – på at forfatteren har forandret livet mitt, begynner jeg igjen å tro at jeg, akkurat jeg, er leseren denne boken er på leting etter ...»

Denne kritikeren har det ikke helt på samme måte, og synes nok at ekskursjonene tilbake til egen barndom er det han får minst ut av i «Evigheten i et siv». Gjennomvåt av ord, du liksom! Da liker jeg bedre den mer saklige, selvbevisste stemmen med en svak gjenklang av samtalene på det antikke torget i Aten: «Jeg trenger sikkert ikke å fortelle at Platon interesserer meg like mye som han irriterer meg ...»

«**Evigheten i et siv**» innledes og avsluttes med en hyllest til leserens tempel, biblioteket, og tempeltjenerne, bibliotekarene. Da Aleksander den store dør i 323 før vår tidsregning, har han slått under seg en imponerende del av den fysiske verden – fra det vestlige Middelhavet og helt fram til India og Sentral-Asia – men den symbolske gjenstår å erobre: Biblioteket i hans egen by, Alexandria, det som skulle romme alle bøker i verden, er det etterfølgerne hans som må bygge. I bokens epilog er vi i den andre enden av tidslinjen, i de amerikanske trettiårene med Roosevelts reformprogram New Deal, og følger en gruppe bibliotekarer som per hesterygg er på vei til de fjerneste avkroker av Kentucky for å bekjempe arbeidsløsheten og analfabetismen med statlig innkjøpte bøker. Slik får Irene Vallejos forundringspakke av en bok også plass til sosialdemokratisk kulturpolitikk.

Er det noe som glemmes, som ikke kommer med? Så vidt jeg kan se, forteller «Evigheten i et siv» ingenting om alle manuskripters uutrydelige nisse på lasset, *lapsusen* som først irriterer vettet av deg, og siden, med tiden, blir et muntert minne. Da passer det i grunnen helt utmerket at den i stedet dukker opp i oversettelsen selv, ellers stødig utført av Lene Stokseth: Det var ikke herrene Ortega og Gasset som skrev at «Komedien er de konservative partienes litteratursjanger», men den spanske filosofen, sosiologen og essayisten José Ortega y Gasset.

Del artikkelen

bokmagasinet@klassekampen.no

